QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

IMĦALLEF
ONOR. JOSEPH AZZOPARDI LL.D.

Illum l-Erbgħa, 24 ta' Jannar 2018

Kawża Nru: 18

Rikors Ġuramentat Nru: 387 / 10 JA

George Falzon

-vs-

L-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku

Il-Qorti,

Rat ir-rikors ġuramentat ippreżentat mill-attur fid-19 ta' April 2010 li permezz tiegħu ġie premess:

Illi l-esponent kellu l-kariga ta' Route Manager ma' l-Assoċjazzjoni liema kariga kienet ġiet mitmuma ħesrem u abbużivament mill-Assoċjazzjoni.

Illi bħala konsegwenza l-esponent fetaħ każ fit-Tribunal Industrijali fejn permezz ta' *"award"* / deċiżjoni datata 13 ta' Jannar 1998 it-Tribunal iddeċieda li l-esponent:

".....tneħħa mill-kariga nġustament u irregolarment..."

Illi l-istess Assoċjazzjoni ma kinitx lesta li taċċetta l-imsemmija deċiżjoni tat-Tribunal fejn bħala konsegwenza għażlet li tiftaħ kawża kontra l-esponent fis-16 ta' April 1998 fl-ismijiet: "John Camilleri noe et vs George Falzon" ċitazzjoni numru 775/98/PS, liema sentenza kkonfermat mill-ġdid is-sentenza tal-Bord Industrijali bl-ispejjeż kontra l-Assoċjazzjoni intimata.

Illi l-istess Assoċjazzjoni intimata xorta rat kif għamlet biex bl-ebda mod ma tħalli l-esponent jerga' jidħol għax-xogħol u ddepożitat il-Qorti ammont irriżorju li dehrilha kien dovut lill-esponenti bil-konsegwenza li dan l-aġir irregolari u abbużiv ilu jippersisti sallum u minn meta bdiet din il-pendenza oriġinarjament.

Illi dan l-aġir abbużiv kompla jippersisti anke wara li nqatgħet is-sentenza mogħtija mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fit-8 ta' Frar 2006.

Illi tul dawn il-proċeduri kollha, l-esponent qatt ma tħallas is-salarju / paga dovuta lilu u kieku kienet għall-Assoċjazzjoni ħallew l-esponent u l-familja tiegħu jbagħtu l-ġuh. Illi *di piu'*, bħala konsegwenza ta' dan l-aġir, l-istess esponent sofra danni.

Illi l-Assoċjazzjoni qiegħda ġġib ruħha b'dan il-mod u manjiera billi qed tisfrutta s-saħħa finanzjarja tal-istess Assoċjazzjoni biex tipprova tissuġġettah għar-rieda tagħhom.

Tgħid għalhekk l-intimata konvenuta Assoċjazzjoni għaliex m'għandhiex din l-Onorabbli Qorti:

1. Tistabbilixxi l-ammont ta' paga / salarju, żieda fil-paga / salarju, bonuses, benefiċċji u kull ammont ieħor li tħallas favur ir-Route Managers l-oħra tul dan il-perjodu kollu u / jew li jista' jkun jew li kienu dovuti tul dan il-perjodu kollu u dan minn meta l-impjieg tal-esponent ġie mitmum irregolarment u abbużivament sallum;

2. Tiddikjara li s-somma hekk stabbilita tkun dovuta mill-Assoċjazzjoni favur l-esponent;

3. Tillikwida s-somma hekk stabbilita favur l-istess esponent attur;

4. Tikkundanna l-Assoċjazzjoni tħallas is-somma hekk stabbilita favur l-esponent;

5. Tistabbilixxi d-danni sofferti bħala konsegwenza tal-aġir abbużiv tal-Assoċjazzjoni fil-konfront tal-esponent;

6. Tillikwida u tikkundanna l-ħlas tad-danni hekk sofferti favur l-esponent.

Bl-ispejjeż kif ukoll imgħaxijiet legali sad-data tal-pagament effettiv inkluż ta' mandat ta' sekwestru numru 521/2010 bis-subizzjoni tal-istess Assoċjazzjoni intimata / konvenuta.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-attur u l-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-Assoċjazzjoni intimata ppreżentata fil-21 ta' Mejju 2010 li permezz tagħha eċċepew:

1. Illi ir-rikors ġuramentat jonqos milli jindika b'mod ċar dak li qed jiġi mitlub. Tant li l-aħħar żewġ talbiet donnhom huma ripetizzjoni tal-ewwel erbgħa. In vista ta' dan ir-rikors għandu jiġi dikjarat null.

2. Illi preliminarjament il-preskrizzjoni ta' sena a tenur tal-artikolu 2147 tal-Kodiċi Ċivili (Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta) għar-rigward tal-ewwel erba' talbiet rikorrenti.

3. Preliminarjament ukoll il-preskrizzjoni ta' sentejn a tenur tal-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili (Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta) għar-rigward tal-ħames u sitt talba rikorrenti.

4. Preliminarjament u mingħajr preġudizzju għall-ewwel żewġ eċċezzjonijiet, fi kwalunkwe każ hemm il-preskrizzjoni ta' ħames snin a tenur tal-artikolu 2156 tal-Kodiċi Ċivili (Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta) għar-rigward tat-talbiet kollha rikorrenti.

5. Illi subordinatament u fil-mertu, it-talbiet rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż minn din l-Onorabbli Qorti *stante* li r-rikorrent naqas li jerġa' jibda jaħdem minkejja li kien mitlub jagħmel dan diversi drabi permezz ta' diversi ittri mill-Assoċjazzjoni intimata u għalhekk ir-rikorrent ma jista' jippretendi ebda ħlas jew danni mill-Assoċjazzjoni intimata. *Di piu'* huwa naqas li jaccetta l-ammont ta' ħlas għall-perjodu mid-data tat-tmiem tal-kariga tiegħu ċjoe' mill-5 ta' Diċembru 1993 sad-data tal-ewwel ittra mibgħuta lilu fejn l-Assoċjazzjoni intimata offritlu jerġa' jibda jaħdem, ċjoe' sat-22 ta' Jannar 1998 (Dok 'G'). U dan kollu kif pruvat bid-diversi ittri annessi bħala Dok

‘A’ sa Dok ‘F’, u kif ser jiġi ppruvat waqt il-ġbir tal-provi u t-trattazzjoni ta’ din il-kawża.

6. Illi l-attur ukoll meta ġie msejjaħ mill-Assoċjazzjoni intimata, naqas li jidħol għax-xogħol fl-istess kariga ta’ Route Manager li kien fiha – b’hekk ukoll hu ma wettaqx l-obbligi tiegħu fosthom dak li jillimita d-danni li hu qed jallega li sofra. B’hekk ukoll it-talbiet tar-rikorrent huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

7. Salvi eċċezzjonijiet oħra ulterjuri illi jistgħu jkunu kompetenti lill-esponenti skont il-liġi.

Bl-ispejjeż kontra r-rikorrent u bl-ingunzjoni għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-Assoċjazzjoni konvenuta u l-lista tax-xhieda.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-Assoċjazzjoni konvenuta u l-elenku ta’ dokumenti esebiti mar-risposta maħlufa mill-President tal-imsemmija Assoċjazzjoni.

Rat id-digriet tagħha mogħti nhar it-18 t’April 2012, fejn fuq talba tal-attur, il-Qorti laqgħet it-talba li l-kawża għandha terġa’ tiġi riappuntata għas-smigħ fil-25 ta’ Ġunju 2012 (a fol 87) u dana wara li din kienet tħalliet *sine die* nhar is-17 t’Ottubru 2011 (a fol 55).

Rat il-provi kollha mressqa permezz ta’ affidavits kemm tal-attur kif ukoll tal-Assoċjazzjoni konvenuta.

Rat in-noti ta’ sottomissjonijiet tal-partijiet rispettivament datati 25 ta’ Jannar 2017 (a fol 157) u 7 ta’ Lulju 2017 (a fol 172) kif

ukoll semgħet lid-difensuri tal-partijiet li ttrattaw il-kawża ulterjorment.

Rat l-atti proċesswali kollha u l-verbal tas-seduta tat-18 t'Ottubru 2017 fejn il-kawża tħalliet għas-sentenza.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża li l-attur qiegħed jagħmel kontra l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku biex tiġi kkundannata tħallsu d-danni li huwa sofra wara li l-kariga li kellu bħala Route Manager fi ħdan l-imsemmija Assoċjazzjoni illi skond hu, ġiet mitmuma ħesrem u abbużivament.

Illi l-attur irrikorra fit-Tribunal Industrijali permezz ta' kawża fejn permezz ta' *'award'* / lodo tat-13 ta' Jannar 1998, it-Tribunal iddeċieda li l-attur kien tneħħa mill-kariga ta' Route Manager *'… inġustament u irregolarment'*. Barra minn hekk ġie ordnat ukoll illi l-attur għandu jiġi ri-integrat f'din l-imsemmija kariga sa *'mhux anqas tard mill-aħħar ta' Jannar 1998'* u li jitħallas dak kollu li kien dovut lilu mid-data ta' meta ġie terminat l-impjieg tiegħu li effettivament kien nhar il-5 ta' Diċembru 1993.

Illi konsegwentement wara din is-sentenza, l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku fetħet kawża kontra l-attur liema kawża ġiet deċiża nhar it-8 ta' Frar 2006 fejn ikkonfermat is-sentenza tat-Tribunal Industrijali hawn fuq indikata. Illi dawn huma fatti li m'humiex ikkontestati.

Illi fl-isfond ta' dan kollu l-attur istitwixxa din il-proċedura odjerna kontra l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku u kif iddikjarat fl-Affidavit tiegħu (a fol 57 *et seq*) sabiex jikkawtela l-pożizzjoni tiegħu.

Illi filwaqt li l-attur fil-każ odjern qed jitlob għad-danni, l-Assoċjazzjoni konvenuta qed teċċepixxi preliminarjament il-preskrizzjonijiet estintivi kontemplati fl-Artikoli 2147, 2153 u 2156 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta li jikkontemplaw rispettivament termini preskrittivi ta' sena, sentejn u ħames snin.

Illi din il-Qorti tħoss li qabel xejn għandha **tittratta dawn l-eċċezzjonijiet preliminari kif ġej:**

Il-Preskrizzjoni in ġenerali:

Kif iddikjarat mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fl-ismijiet ***"Corinthia Palace Hotel Co. Ltd. Et Vs Grima Joe Et"*** tas-26 ta' Novembru 2003:

"Illi konformament mal-prinċipju li min jallega jrid jipprova – onus probandi incumbit ei qui dicit non ei qui negat – huwa l-konvenut li jeċċepixxi l-preskrizzjoni li għandu l-oneru li jipprova d-dekorriment tal-perjodu preskrittiv stipulat; iżda, min-naħa l-oħra, appena l-konvenut jssodisfa dan ir-rekwiżit, allura l-oneru li jipprova l-interruzzjoni ta' din il-preskrizzjoni tirrisjedi fuq l-attur li jallega dan il-fatt;

Illi għall-fini tad-determinazzjoni ta' liema perijodu preskrittiv huwa applikabbli, wieħed għandu jħares lejn in-natura tal-azzjoni li qed tiġi esperita ... hi din l-azzjoni kif arġinata fil-parametri tal-premessi u t-talbiet tagħha li kienet tidditermina liema kien it-terminu preskrittiv applikabbli."[App.Ċiv: ***"Joseph Bowman noe vs Emanuel Cachia et noe"*** *[1998] Vol.LXXXII.II.1194];"*

Illi din il-Qorti tosserva u tinnota wkoll is-sentenza tat-8 t' Ottubru 2013, fl-ismijiet **"Karmenu Vella vs General Workers Union"** fejn il-Prim'Awla b'referenza għas-sentenza tat-30 ta' Ottubru 2003 fil-kawża **"Stencil Pave (Malta) Ltd vs Deguara et noe"** din il-Qorti (PA/JRM) irriteniet l-istess ħsieb ossia illi –

*"hija regola ewlenija fil-proċedura li l-prova li l-azzjoni hija preskritta trid issir minn min iqanqal l-eċċezzjoni, u għalkemm il-parti attriċi tista' tressaq provi biex tittanta xxejjen dawk tal-parti mħarrka billi tmeri li għadda ż-żmien jew billi ġġib 'il quddiem provi li juru li l-preskrizzjoni kienet sospiża jew interrotta, il-piż jaqa' prinċipalment fuq min jallega l-preskrizzjoni. Hi l-parti mħarrka li trid tipprova li l-parti attriċi għaddhielha ż-żmien utli biex tressaq il-kawża, u dan minn żmien minn meta dik il-kawża setgħet titressaq". (ara wkoll **"Holland noe vs Chetcuti" –** Qorti tal-Appell – 25 ta' Frar 2000 ; **"Vella vs Cefai"** – Qorti tal-Appell - 5 ta' Ottubru 2001; **"Portelli vs Psaila"** - Prim'Awla tal-Qorti Ċivili - 29 ta' Mejju 2003 ; **"Causon noe vs Sheibani" –** Qorti tal-Kummerc – 4 ta' Diċembru 1987; **"Camilleri vs Frendo"** (Kollezz. Vol. XII.144); **"Borg vs Testaferrata Bonici"** – Qorti tal-Appell – 24 ta' Marzu 1958)."*

Tkompli tgħid illi:

*"In partikolari fis-sentenza **"Causon vs Sheibani noe"** il-Qorti qalet illi – "min jeċċepixxi l-preskrizzjoni hu obbligat li jagħmel prova sodisfaċenti tad-data meta l-perijodu tal-preskrizzjoni jibda jiddekorri għaliex diversament il-Qorti qatt ma tkun f'pożizzjoni li tikkonstata jekk il-perijodu applikabbli tal-preskrizzjoni jkunx iddekorra jew le". Wara li l-eċċipjent jagħmel il-prova, ikun imbagħad imiss lill-attur illi jipprova illi*

l-kors tal-preskrizzjoni ma jkunx għadda (ara ***"Calleja vs Vella" –*** *Qorti tal-Appell – 15 ta' April 1964).*

*Il-preskrizzjoni għandha tingħata interpretazzjoni restrittiva u għalhekk jekk ikun jeżisti xi dubju dwar l-applikabilita' taż-żmien preskrittiv, dak id-dubbju għandu jmur kontra min ikun eċċepixxa l-preskrizzjoni (****"Alf Mizzi & Sons (Marketing) Limited vs Dismar Company Limited"*** *deċiża minn din il-Qorti fit-12 ta' Ottubru 2004, u* ***"Ellul noe vs Vella noe"*** *deċiża mill-Qorti tal-Appell fit-8 ta' Mejju 2001). Il-preskrizzjoni hija istitut li min-natura tiegħu, irid jitqies fil-limiti stretti li tapplika għalih il-liġi, u jitfisser dejjem b'mod li ma' jġibx fix-xejn il-għan li għandu jsir haqq fuq is-sustanza tal-kwistjoni.*

Illi fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Sede Inferjuri, fl-ismijiet **"Mario Lapira vs C & A Company Limited"** deċiża fit-2 ta' Gunju 2003 ġie affermat li:

"Il-liġi tagħna b'dispożizzjoni espressa tiddisponi bħala regola ġenerali illi l-preskrizzjoni ta' azzjoni tibda tgħaddi mill-ġurnata li fiha l-azzjoni tista' tiġi eżerċitata (Art 2137 tal-Kodiċi Ċivili). L-osservazzjoni ta' din ir-regola hi waħda bażika, tant li jinsab insenjat illi l-impossibbilta' li wieħed jaġixxi trid tkun impossibbilta' indipendenti mill-volonta' tiegħu, dovuta għal kawża estranea, li huwa ma setax jirrimwuovi."

Illi barra minn hekk u kif ġie ritenut fil-kawża fl-ismijiet: **"Cassar Pullicino Av. Dr. Louis Noe Vs Xuereb Angelo pro et noe"** nhar it-3 ta' Lulju 2003 wieħed irid jinnota illi:

"Dan it-terminu jista' jkun sospiż f'każ li jkun hemm impediment ta' dritt, u mhux wiehed ta' fatt, u dan in omaġġ

*għall-prinċipju li contra non valentum agere non currit praescriptio (ara **"Attard vs Fenech"**, deċiża mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fit-12 ta' Frar 1965, **"Xuereb vs Zammit"**, deċiża wkoll mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fid-9 ta' Marzu 1994, u **"Chircop vs Muscat"**, deċiża mill-istess Onorabbli Qorti tal-Appell fit-28 ta' April 2000)."*

Eċċezzjoni preliminari ta' preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 2147 tal-Kap 16:

Illi fir-risposta ġuramentata tagħha, l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku **eċċepiet preliminarjament il-preskrizzjoni ta' sena a tenur ta' Artikolu 2147 tal-Kodiċi Ċivili (Kap 16) u dana għar-rigward tal-ewwel erba' talbiet tal-attur rikorrenti.** Il-Qorti tixtieq tinnota f'dan l-istadju illi hemm fatt importanti u rilevanti ħafna u dan huwa li mill-atti u mill-provi mressqa u kif sollevat mill-Assoċjazzjoni konvenuta fin-nota ta' sottomissjonijet responsiva tagħha, jirriżulta li l-attur qatt ma bagħat ittra uffiċjali għad-danni la wara s-sentenza tat-Tribunal Industrijali mogħtija fit-13 ta' Jannar 1998 u wisq anqas wara s-sentenza tal-Prim' Awla mogħtija fit-8 ta' Frar 2006.

Illi din il-Qorti hija tal-fehma li fil-każ in eżami, l-attur kellu kull fakulta' disponibbli għalih fil-liġi sabiex hu jagħmel dak kollu possibbli ħalli jikkawtela d-drittijiet tiegħu f'dawn iċ-ċirkostanzi partikolari, iżda jirriżulta li m'għamel xejn minn dan tant illi din il-Qorti taqbel u **tqis illi l-Assoċjazzjoni konvenuta ppruvat għas-sodisfazzjon l-eċċezzjoni tagħha tal-preskrizzjoni *ai termini* ta' Artikolu 2147 (c) *stante* illi l-attur intavola din il-proċedura odjerna fid-19 t'April 2010 u li d-deċiżjoni tal-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili, kienet datata 8 ta' Frar 2006 u b'hekk jirriżulta li t-terminu kien ġja' skada. Madankollu peress li din hija azzjoni għad-danni,**

ma tinkwadrax taħt dan is-sub-inċiż u allura l-eċċezzjoni in kwistjoni hija respinta.

Eċċezzjoni preliminari ta' preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 2153 tal-Kap 16:

Illi kif ġja' ngħad, fir-risposta ġuramentata tagħha, l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku **eċċepiet ukoll preliminarjament il-preskrizzjoni ta' sentejn a tenur ta' Artikolu 2153 tal-Kap 16 u dana għar-rigward tal-ħames u sitt talba tar-rikorrenti. Dan l-artikolu huwa evidentement applikabbli.**

Illi din il-Qorti nfatti tqis l-azzjoni tal-attur odjern bħala waħda bbażata fuq danni mhux kaġonati b'reat. Dwar dan, din il-Qorti tirreferi għas-segwenti:

"Illi, għall-finijiet ta' preskrizzjoni, il-liġi tagħraf tliet għamliet ta' azzjoni għad-danni…:

(a) azzjoni dwar ħsarat imnissla minn għamil li jikkostitwixxi reat, f'liema każ, iż-żmien tal-preskrizzjoni huwa dak imfisser mil-liġi biex issir l-azzjoni kriminali dwar l-istess reat;

(b) azzjoni għall-ħsarat imnisslin minn delitt jew kważi delitt (l-hekk msejħa culpa aquiliana), f'liema każ il-preskrizzjoni hija ta' sentejn [principju rifless fl-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili]; u

(c) azzjoni għall-ħsarat mnissla minn nuqqas ta' twettieq ta' kuntratt li mhux imfisser f'att pubbliku, f'liema każ il-preskrizzjoni hija dik ta' ħames snin [ara, per eżempju s-sentenza tal-Qorti tal-Appell tas-27 t'April 1953, fil-kawża

*fl-ismijiet **"Joseph Micallef nomine vs Carmelo Cassar"** (Kollez. Vol: XXXVII.i.140); [Prim Awla **"Angelo Spiteri vs Consiglio Busuttil"** [1983] Vol.LXVII.III.193 vide każistika hemm ċitata] u **"Raymond Grech vs Stefan Borg"** (Prim Awla 14 ta' Ġunju 2001).*

*"Illi għalhekk, il-preskrizzjoni ta' sentejn imsemmija fl-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili, minbarra li ma tapplikax għall-ħsara maħluqa minn għamil li jikkostitwixxi reat, lanqas ma tapplika fejn l-allegata ħsara titnissel minn ksur ta' patt kuntrattwali [ara sentenza tal- Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tad-9 ta' Jannar 1953, fil-kawża fl-ismijiet **"Joseph Stivala vs Prof. Joseph Colombo"** (Kollez. Vol: XXXVII.ii.622)];*

*"Illi ġie stabbilit ukoll li f'każ fejn jiġi allegat li l-ħsara tnisslet minn nuqqas ta' xi parti li twettaq l-obbligazzjonijiet tagħha fuq kuntratt, iż-żmien tal-preskrizzjoni ta' ħames snin jibda għaddej minn dak inhar li sseħħ l-ħsara [ara sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-30 ta' Jannar 1911, fil-kawża fl-ismijiet **"Dr Francesco Buhagiar nomine vs Enrico Denicola nomine et"** (Kollez. Vol: XXI.i.51)], iżda mhux minn dakinhar li l-imġarrab intebaħ bil-ħsara li ġratlu [ara sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-28 ta' Ġunju 1957, fil-kawża fl-ismijiet **"Paolo Cordina vs Joseph Galea"** (Kollez. Voll: XLI.i.440)]."*

Illi dan il-punt ġie ribadit ukoll fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell wara l-kawża fl-ismijiet **"Busuttil vs Schembri"**, *deċiża fid-19 ta' Frar 1954,* fejn il-Qorti kkunsidrat illi *"l-azzjoni għad-danni hija kolpita bil-preskrizzjoni ta' sentejn meta d-dannu huwa derivanti minn kważi-delitt, jiġifieri fil-każ ta' kolpa akwiljana; u mhux ukoll fil-każ ta' kolpa kontrattwali. Huwa veru li mhux kull vjolazzjoni tad-dritt ta' ħaddieħor fl-adempiment ta' kuntratt tikkostitwixxi kolpa kontrattwali, pero'*

biex il-kolpa ma tkunx kontrattwali, jeħtieġ li dik il-kolpa ma jkollhiex rapport dirett mal-kuntratt pre-eżistenti, u għalhekk, anki fil-preżenza ta' kuntratt, jiddependi miċ-ċirkostanzi l-ġudizzju jekk il-kolpa li wieħed mill-kontraenti jaddebita lill-ieħor hijiex kontrattwali jew akwiljana. Jiġifieri meta hemm kuntratt, il-kolpa tista' tkun akwiljana biss meta l-fatt ikun indipendenti u awtonomu mir-rapport kontrattwali."

Illi huwa nnotat illi:

"Għal dak li jirrigwarda l-preskrizzjoni relattiva għall-azzjoni speċifika, id-distinzjoni hija waħda sempliċi – azzjoni għad-danni relattiva għar-responsabbilta' contrattuale hija preskritta bid-dekors ta' terminu ta' ħames snin, filwaqt li azzjoni għad-danni relattiva għar-responsabbilta' extra contrattuale hija preskritta bid-dekors ta' terminu ta' sentejn – entrambe dekoribbli minn dakinhar li setgħet tiġi eżercitata l-azzjoni għad-danni: (ara ***"Spiteri pro et noe vs Castle"*** *– deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-18 ta' Awissu 1965; u* ***"Busuttil vs Schembri" –*** *deċiża mill-Qorti tal-Appell fid-19 ta' Frar 1954 ara wkoll* ***"Paola Galea et vs John Cauchi et"*** *deċiża mill-Prim' Awla fil-31 ta' Jannar 2008;* ***"Raymond Grech et vs Stefan Borg"*** *deċiża mill-Prim' Awla fl-14 ta' Gunju 2001* u **"Frans Micallef et vs Paul Agius et"** *deċiża mill-Qort tal-Appell fit-18 ta' Ġunju 2014)."*

Illi tkompli l-istess sentenza illi:

"... hija x'inhi il-preskrizzjoni nvokata mill-konvenut, jaqa' dejjem fuq il-Qorti li tqis minn liema data tali preskrizzjoni bdiet għaddejja, u l-elezzjoni għandha tiġi miċħuda jekk mill-provi mressqin jew mill-atti tal-proċess dik id-data ma tkunx tista' tiġi stabbilita" (Prim Awla (JRM) ***"John Bugeja vs***

***Joseph Gauci" –** 28 ta' Novembru 2002); Prim Awla (JRM) – 14 ta' Ġunju 2001; (P.A. (JRM) **"Joseph Grech vs Ivan Mifsud et"** – 1 ta' April 2003)."*

Illi fil-każ ta' azzjoni għad-danni naxxenti mir-responsabblita' kontrattwali, l-attur għandu jipprova li huwa kellu favur tiegħu dik l-obbligazzjoni kuntrattwali u li l-konvenut kien inadempjenti fl-esekuzzjoni ta' dik l-obbligazzjoni fil-konfront tal-istess attur. F'din it-tip ta' azzjoni huwa l-konvenut li għandu oneru ta' prova iktar difficli impost fuqu, *stante* li l-konvenut għandu jiġġustifika l-inadempjenza kontrattwali tiegħu u jipprova li tali inadempjenza *se mai* rriżultat minħabba fattur fuq liema ma kellux kontroll.

Illi mill-fatti u mill-provi prodotti mill-Assoċjazzjoni konvenuta jidher biċ-ċar illi l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku kienet qed taderixxi mas-sentenzi mogħtija (ara l-elenku ta' dokumenti a fol 35 sa 48, kif ukoll l-ittra uffiċjali datata 25 ta' Frar 1998 a fol 42). L-Assoċjazzjoni konvenuta għamlet diversi tentattivi sabiex terġa' tirrintegra lill-attur fil-kariga li kien jokkupa l-attur bħala *Route Manager* u saħansitra bagħtitlu anke ċekk bl-ammont ta' flus dovut lejh hekk kif ikkalkolat (a fol 32; 45 u 46) bħala paga dovuta għall-perjodu li huwa kien barra mix-xogħol ossia mill-5 ta' Diċembru 1993 sat-22 ta' Jannar 1998 (ara Dok 'G' a fol 43) [dan ikopri b'kollox mitejn u sittax-il (216) gimgħa]. F'din il-procedura odjerna, kien proprju l-attur li baqa' inadempjenti ossia la sarraf iċ-ċekk jew wisq anqas irtira tali somma hekk iddepożitata permezz ta' Ċedola l-Qorti stess (a fol 130 *et seq*) u *di piu'* lanqas mar lura għax-xogħol u dana mingħajr ebda raġuni.

Illi din il-Qorti tosserva u tirrimarka illi d-deċiżjonijiet tat-Tribunal Industrijali kif ukoll dik tal-Prim' Awla, ma ħolqu

ebda dritt iżda rrikonoxxu bħala stat ta' fatt li l-attur kellu l-kariga tiegħu mitmuma ħesrem u abbużivament mill-Assoċjazzjoni konvenuta.

Illi l-Qorti tosserva wkoll illi kif diġa' aċċennat aktar 'il fuq, l-attur odjern seta' kieku ried mid-deċiżjoni mogħtija mill-Prim' Awla fit-8 ta' Frar 2006 ikkawtela minnufih il-pożizzjoni tiegħu b'mezzi ġudizzjarji appożiti. L-attur m'għamel xejn minn dan u kif kien dover li jagħmel, kellu jimminimizza d-danni riskontrati. Madanakollu, l-attur odjern kien pjuttost passiv u ntavola biss din l-azzjoni għad-danni fis-sena 2010.

Illi peress illi din il-Qorti hija tal-opinjoni li r-responsabbilta' għad-danni hawnhekk *si tratta* bħala **responsabbilta' kontrattwali *(contrattuale)*** u meħud kollox f'kuntest tal-fatti hekk kif imressqa quddiemha, isegwi billi **l-Assoċjazzjoni konvenuta ma ppruvatx għas-sodisfazzjon ta' din il-Qorti l-eċċezzjoni tagħha tal-preskrizzjoni *ai termini* ta' Artikolu 2153 u dana kif sollevat fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha u għalhekk tiċħad din l-eċċezzjoni kif eċċepita peress li *'azzjoni għad-danni relattiva għar-responsabbilta' contrattuale hija preskritta bid-dekors ta' terminu ta' ħames snin'* u mhux sentejn kif eċċepit. B'hekk tiċħad din l-eċċezzjoni preliminari peress li hija inapplikabblli fil-każ in eżami.**

<u>Eċċezzjoni preliminari ta' preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 2156 tal-Kap 16</u>:

Illi fir-risposta ġuramentata wkoll, l-Assoċjazzjoni tat-Trasport Pubbliku **eċċepiet preliminarjament il-preskrizzjoni ta' ħames snin, u dana mingħajr preġudizzju u subordinatament għall-ewwel żewġ eċċezzjonijiet, iżda a**

tenur ta' Artikolu 2156 tal-Kap 16 għar-rigward tat-talbiet kollha tar-rikorrenti.

Illi fil-fehma ta' din il-Qorti, f'dan il-każ l-preskrizzjoni kwinkwennali hekk kif kontemplata huwa dak kif dedott fis-sub-inċiż (f) tal-Artikolu 2156 *stante* li dan ma ġiex ippreċiżat. Dan jgħid hekk:

"(f) azzjonijiet għall-ħlas ta' kull kreditu ieħor li ġej minn operazzjonijiet kummerċjali jew minn ħwejjeġ oħra, meta l-kreditu ma jkunx jaqa', skont din il-liġi jew liġijiet oħra, taħt preskrizzjoni aqsar, jew ma jkunx jirriżulta minn att pubbliku".

Illi l-preskrizzjoni taħt artikolu 2156 (f) tolqot kull kreditu, ukoll meta l-kawża tiegħu tkun danni minhabba inadempiment kuntrattwali. Il-fatt illi l-kreditu huwa għal danni, ma jfissirx illi m'huwiex, appuntu, kreditu, u għalhekk l-azzjoni għall-ħlas tiegħu tintlaqat b'din il-preskrizzjoni sakemm, skont l-interpretazzjoni aċċettata fil-ġurisprudenza, ikun kreditu *di dare* u mhux *di fare* (ara **"Giovanni Saliba et vs Angelo Grech"**, Qorti tal-Appell 7 ta' Frar 1949 [Vol. XXXIII-I-397]"; **"Lorenza Buttigieg et vs GioBatta Caruana"**, Qorti tal-Appell 14 ta' Frar 1955 [Vol. XXXIX-I-101]".

Illi kif qalet il-Qorti tal-Appell fid-9 ta Lulju 2014 fl-ismijiet: **"Mizzi vs HSBC Malta plc"** tgħallimna l-gurisprudenza dwar il-preskrizzjoni applikabbli fir-rigward illi:

"Kif inhu mgħallem f'dan il-qasam, preskrizzjoni bħal din hija eċċezzjoni għar-regola ġenerali tal-preskrizzjoni ta' tletin sena għall-azzjoni Ċivili. Għalhekk, preskrizzjoni bħal din għandha tingħata tifsira dejqa. Issa jrid jingħad li għalkemm il-kelma

'kreditu' tfisser kull jedd in personam li jaqbel ma' kull obbligazzjoni ta' debitur, jidher li fil-qafas tal-artikolu 2156 tal-Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta, il-kelma 'kreditu' imsemmija fil-paragrafu (f) tiegħu għandha tiġbor fiha biss jeddijiet li huma tal-istess bixra tal-jeddijiet imsemmija fil-paragrafi l-oħrajn tiegħu. Ta' min jgħid li ċ-ċirkostanzi kollha maħsubin fl-artikolu 2156 huma obbligazzjonijiet għall-ħlas ta' flus u mhux obbligazzjonijiet di fare. Illi peress illi l-preskrizzjoni 'residwali' maħsuba taħt l-artikolu 2156(f) tal-Kap.16 hija soġġetta għall-interpretazzjoni eiusdem generis, allura dan iġib miegħu l-effett li l-obbligazzjoni li kontra tagħha titressaq l-eċċezzjoni bħal din trid tkun waħda għal ħlas ta' flus. Kemm hu hekk ingħad illi din il-preskrizzjoni tapplika għal żewġ ordni ta' krediti: jiġifieri l-prestazzjonijiet aċċessorji jkunu liema jkunu, u wħud mill-pretazzjonijiet ewlenin jew prinċipali. Tal-ewwel jirrigwardaw dejjem oġġett li jkun flus, filwaqt li tat-tieni jirrigwardaw flus jew ħaġa funġibbli bħalma huma l-flus [Prim Awla ***"Alf Mizzi & Sons (Marketing) Ltd. vs Dismar Company Limited"*** *deċiża fit-12 t'Ottubru 2004; ara ukoll sentenza tas-7 ta' Frar 1949 in re* ***"Giovanni Saliba et versus Angelo Grech"*** *Qorti tal-Appell].*

Illi meħud in kunsiderazzjoni kif indikat hawn fuq li *'preskrizzjoni bħal din għandha tingħata tifsira dejqa'*, allura isegwi illi tali preskrizzjoni għandha tibda tiddekorri *'mill-ġurnata li fiha l-azzjoni tista*' tiġi eżerċitata, u dan ifisser minn meta t-Tribunal Industrijali ta s-sentenza tiegħu nhar it-13 ta' Jannar 1998. B'hekk dan ifisser illi l-Qorti taqbel u **tqis illi l-Assoċjazzjoni konvenuta ppruvat għas-sodisfazzjon l-eċċezzjoni tagħha tal-preskrizzjoni *ai termini* ta' Artikolu 2156 sub-inċiż (f) *stante* illi l-attur intavola din il-proċedura odjerna fid-19 t'April 2010 u li d-deċiżjoni tat-Tribunal**

Industrijali ta sentenza fit-13 ta' Jannar 1998 u b'hekk jirriżulta li din l-azzjoni hija preskritta.

DEĊIŻJONI

Illi in vista ta' dak kollu hawn fuq premess u għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti qiegħda:

- **tiċħad it-tieni eċċezzjoni preliminari tal-Assoċjazzjoni konvenuta dwar il-preskrizzjoni *ai termini* tal-Artikolu 2147 u 2153.**

- **tilqa' l-ewwel u t-tielet eċċezzjonijiet preliminari tal-Assoċjazzjoni konvenuta dwar il-preskrizzjoni *ai termini* ta' Artikoli 2156;**

- **tiċħad per konsegwenza t-talbiet attriċi bl-ispejjeż kontra l-attur.**

Moqrija.

Onor. Joseph Azzopardi LL.D.
Imħallef

Mario Debono
Deputat Reġistratur